

A szerkesztő lakása:

Rimaszombat, Deák Ferencz-ut. 12. sz. Ide intézendő a lap szellemi részét érdeklő minden közlemény és levelezés.

Bélyegtelen levelet nem fogadunk el.
Kéziratot nem adunk vissza.

Az előfizetés díja:

Egész évre . . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . . 2 frt.
Negyedévre . . . . . 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

GÖMÖR-KISHONT.

VEGYES TARTALMU HETILAP.

Melléklapja: „GÖMÖR-KISHONT T. E. VÁRMEGYE HIVATALOS ÉRTESETŐJE.”

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadó-hivatal:

Rimaszombat, Ujváros-utca 8. szám alatt (Tóthy-féle házban)
R. Vozáry Gyula tanárnál. — Ide intézendők a kiadóhivatalt illető előfizetés, hirdetésny, nyilttér és egyéb felszólalások.

A hirdetés díja:

Egy háromhasábos petitsor ter-
fogata . . . . . 6 kr.
Bé yezdíj minden beiktatás
utánt . . . . . 30 kr.

Nyilttér

Egy sor . . . . . 20 kr

Előfizetést elfogad a „Gömör-Kishont” kiadóhivatala Rimaszombat Ujváros-utca Tóthy-féle házban, nem különben minden hazai postahivatal. Az előfizetés legezészerűben posta-utalvány útján eszközölhető. — **Hirdetést** csak a kiadóhivatal vesz fel.

A közigazgatási bizottságból.

A gömörmegyei közigazgatási bizottság e hó 12-én tartotta január havi, ez évben első rendes ülését Bornemisza László alispán elnökleite alatt, melyen négynek kivételével valamennyi bizottsági tag megjelent.

Az elnök lelkesen üdvözli a bizottsági tagokat ezen év első ülésében s kifejezést ad abbéli kívánatának, hogy az eddigi szivélyes viszony jövőre is állandóan domináljon a tagok között.

Olvastatott az alispán havi jelentése. A közigazgatás rendes menetében fenakadás nem fordult elő. A megyei pénztárak rendben találtak.

Kubinyi Gusztáv rimaszombati járásbeli főszolgabíró nyugdíjaztatása iránti kérvényét nyújtotta be.

Az alispáni hivatalhoz az 1890. év alatt 20443 ügydarab érkezett, az előző évinél 3340 darabbal több. Az 1889-ik évből átvett 544 ügydarabbal együtt feldolgoztatott 20624, 1891-re maradt 363 darab. Szép emelkedés, a hetvenes évek elején 4—5000 ügyforgalommal szemben, holott az alispáni hivatal személyzete csak egy aljegyzővel gyarapodott.

A közigazgatási bizottság különböző albizottságai következő módon töltettek be.

A fegyelmi választmány rendes tagjai lesznek: Netkovszky Adolf kir. pénzügyigazgató, Groó Vilmos kir. tanácsos, kir. tanfelügyelő, Máriaassy Andor, Mihalik Dezső; póttagok: Juraskó Jakab kir. mérnök, Hevessy Bertalan.

A felebbezési választmány rendes tagjai: Hevessy Bertalan, Szentiványi Árpád, póttagja Fáy Barnabás. Az elnök pedig kinevezte

rendes tagnak Bornemisza Istvánt és Hámos Lászlót; póttagnak Szentmiklóssy Istvánt.

Az erdei II-odfoku bíróság rendes tagjai: Hámos László, Szentiványi Árpád, Mihalik Dezső, Bornemisza István; póttagjai: Okolicsányi Gáspár, Szentmiklóssy István, Máriaassy Andor, Guha Viktor mint szakértő.

Az erdei albizottság tagjai: az alispán elnökleite alatt Okolicsányi Gáspár, Guha Viktor szakértővel a kir. erdőfőoszt.

A póttadó felszólamlási bizottság tagjai: Hanvay Zoltán, Máriaassy Andor, Okolicsányi Gáspár és Bornemisza István.

Az utibiztos vizsgáló bizottság tagjai: Alispán elnökleite alatt: Máriaassy Andor, Török Bálint, Juraskó Jakab kir. mérnökkel.

A felügyelő bizottság tagjai: Groó Vilmos kir. tanácsos, kir. tanfelügyelő, Fáy Barnabás, Okolicsányi Gáspár és Abonyi Pál tiszti főügyész.

Az árvaszéki vizsgáló bizottság tagjai: Rozsnyón és Dobsinán Hámos László; Jolsván és Nagy-Rőczén: Mihalik Dezső; Rimaszombatban: Hevessy Bertalan.

A börtönvizsgáló bizottság tagjai: Groó Vilmos kir. tanácsos, dr. Szabó Samu, Szentmiklóssy István, Okolicsányi Gáspár, Abonyi Pál tiszti ügyész; Rozsnyón: Hámos László; N.-Rőczén: Mihalik Dezső; Tornallyán: Szentiványi Árpád; Rimaszombaton: Máriaassy Andor.

Tanítói nyugdíj bizottság: Groó Vilmos elnökleite alatt: Dr. Szabó Samu főorvos, Kubinyi Aladár és Abonyi Pál a felekezeti képviselőkkel.

Az uti bizottság tagjai: Az alispán

elnökleite alatt: Máriaassy Andor, Szentmiklóssy István, Kubinyi Aladár és Juraskó Jakab megyei főmérnök.

A megyebizottság deczemberi közgyűléséből erélyes intézkedés történt 24 községnek ez ideig be nem terjesztett 1889. évi számadása és 1890. évi költségvetéseinek betérjesztése ügyében. Erről a belügyminiszter a közgyűlés jegyzőkönyvéből értesülvén, maga is sürgeti ezen mulasztás gyors orvoslását. A közigazgatási bizottság emélfogva elrendelte, hogy a varbóczyi, sóregi, várgedi és hangonyi körjegyzőséghez tartozó ezen községek hátralékos számadásai és költségvetései 15 nap alatt terjesztessenek be s hogy a mulasztó járásbeli és községi tisztviselők ellen a vizsgálati előnyomozat tartassék meg, egyidejűleg pedig a belügyminiszterhez ez ügyben felvilágosító jelentés tétessék.

A m. kir. pénzügyigazgatóság 2694 ügydarabot intézett el.

Madarász Pál földadó nyilvántartási biztos a m. kir. pénzügyminiszteriumnál egy éven át tett szolgálata alul felmentetett és itteni állását elfoglalta.

A tornallyai m. kir. adóhivatalnál megürült adótárnoki állomásra Dobnár Vilmos adóellenőr, helyére pedig Szabó János temesvári m. kir. adófőoszt neveztetett ki.

Egyenes adóból befolyt deczember havában 90528 frt, a dohányjövédéknél 23066 frt, vagyis 5611 frttal több, mint 1889. évi deczember havában. Fogyasztási adóban befizettetett 2967 frt, a bélyeg- és illeték-jövédelem kitétt 10636 frtot, az italmérés adójövédelem 34070 frtot.

T A R C Z A.

Prólóg.

(A gömörmegyei Tompa-egyesület 1891. január 14-iki műestélyén felolvasa Nyáry László báró.)

Oh megbocsáss, te megdicsőült szellem,
Hogy esőndes álmod megtörjük merészen,
Égi lakodból földre híva ismét.
Pedig te pihenésed úgy kiérdemelted!
A gyöttrő kínok annyi tűz-koh-n
Égtél tisztává, salakod kiforrva;
Enszived tépelődő busongását,
Szeretted oly kora elköltözését,
Hazád oly mélyen érzett gyászos végzete
Tételte meg nem bírható teherre,
Hogy Atlasz is leroskadott voln' alatta.

* * *

S mégis, talán, a bérczes-völgyes tájat
Szent titkait az erdő sűrűjének,
E tündéres vizek mesélő locsogását,
Az égbenyuló várromos sziklakat
És a regéket suttogó virágos rétet
Meglátogatja most is olykor lelked . . .
És szép hazád s forrón szeretete néped,
A melynek sorsát jóstékintetiddel,
Csak tükör által, képben olvasád,
S magad gyöttrődye, minket biztatál:
Most színről-színre látva az egeből,
Talán kibékít a megért valóság,
Hogy hallod érverése lüktetését
S látod küzdők sorában a magyart . . .
Mert, íme, nem siketen zöngé lantod,
S mint pelikán, önvéréen fiait:
Te sem hiába tápláltad e népet
Ihlett dalokban szétördelt sziveddel . . .
Szülötte földed is, ehol te rád néz,
Büszkén hirdette, hogy te az övé vagy
És hogy ép ő adhatott nemzetének . . .

* * *

Emlékezés, te bűbajos erő,
Szent ihletteddel szállj le mi közénk,
Idézd elénk menyből fény alakját,
Hogy szívünk, szikrát fogva szellemétől,
Ó hozzá méltó tiszta tűzben égjen,
Édes hazánkért, drága nemzetünkért!!

Szász Béla

Hogyan terem a népdal?

Mint az illatos, kis ibolya, melyet a szerénység s egyszerűség symbolumaként ismerünk, tavasszal egészen váratlanul dugja ki kiesiny fejét a tél fagyától elsárgított s aszott növény-társai közül, úgy a nép eszmevilágának s érzelmeinek egyszerű és mégis oly szivhez szóló tolmácsainak: a népdaloknak a feltünése is a népköltészet vadvirágos mezején annyira váratlanul történik, hogy csak nagy ritkán vagyunk képesek azokat mindjárt keletkezésük pillanatától kezdve megfigyelni.

Rendesen csak akkor találkozunk velük, midőn már közkedveltségnek örvendenek s uton-utfélen halljuk a nép ajkáról dalolni. Megtanuljuk mi is; daloljuk mi is s gyönyörködünk egy a szép dallamban, mint ikertestvérében a szövegben, de mindkettőnek eredete a messze homályban vész el előttünk.

A költő, ki megírja költeményét, a zeneszerző, ki dallamot készít hozzá, odairja édes szülőltéhez saját nevét is, s a nyomdafestékre és papirosra bizza azt, hogy nevét ország-világ előtt ismeretessé tegyék, de a népdal, mely nem papirosra látja meg a napvilágot, költője, szerzője nevét sem hozza magával.

De hát mégis ki szerzi azokat? kérdezzük önkéntelenül.

Költőjüknek kell okvetlenül lenni.

A nép; hangzik kérdésünkre a válasz.

Igen, a nép egyszerű faragatlan fia az ő egyszerűségében és műveletlenségében költő is lehet. Ő is eltudja érzelmeit, örömet, buját, bánatát zengeni. bár sokszor nem is a legválasztékosabb formában s nem is oly ezíra szavakkal, földrengető kifejezésekkel, mint egynémely fűz . . . pardon — fiatal költőnk, kik holdsugarakból font lángostorral kergetik le szívük csipkerózsafájáról a reménynek lelküket bezengő pacsirtáját. Nem a hirnév után való vágyakozás, nem az emberi gyarló hiúság sugallataiként jelennek meg azok, hanem a legmélyebben átértett öröm vagy fájdalom megannyi megtestesülése mindenik népdal.

Egyszerű falusi földművelő emberek, kikről az ember azt volna hajlandó feltenni, hogy a kaszálás s kapálás kivül alig tudnak egyebet, szerzik többnyire azokat a szép, melabus igazi magyar nótákat, mit népünk énekel, s melyek által magunknak is oly jól esik néha-néha érzelmeinknek szkbad folyást engednünk.

S ez egyszerű nótákban sokszor több érzés, több bensőség, szóval több szépség van mint egynémely fiatalabb poétánk beteges hangú s tul érzélgős műveiben.

Kell-e például ennél több közvetlenség; gyönyörűbb kifejezése a legforróbb szerelemnek, mely e naiv népdalban nyilvánul:

Tavasz lesz már el fog a hó nemni,
De szeretnék kék ibolya lenni!
Kivirtnék a rózsám kertjébe
Hadd tűzre fel dobogó keblére.
(Ar. L. — Gy. P. II. 110.)

Vagy pedig ennél:

Vesszen el az a szeretet,
A mely kettőt-hármat szeret.
Lám én csak egyet szeretek,
Mégis eleget szenvedek.
(Ar. L.—Gy. P. III. 148.)

Vajha ifjabb poétáink, kik oly könnyven szeretnek a „költő” elnevezésre igényt tartani, a népköltészet nagyszámú termékeinek ily szép példányaiából tanulnak meg — ha ugyan egyáltalában lehet — az igazi költészet „művészetét.”

De ne tovább erről.
Hanem hát: hogy' is terem a magyar népdal? kik a népdal költők?

Műveletlennek tartott igénytelen, ismeretlen falusi emberek — mondtuk az előbb — s ez így van.

Kiesiny falujok rejtekében élve, nem törődve a világ bajával, nem a politikai eseményekkel s csak egyéni és családi életük kisebb-nagyobb fontosságú eseményeit méltatva figyelemre s érezve át teljesen, ezek befolyása, ezek hatása alatt szerzik csaknem önkéntelenül dalaikat, melyek lassan-lassan átszivárognak azután az egész nép ajkára s némi módosítások, toldások, variálások után valóban annak közös tulajdonává lesznek.

A dalokat azután országszerte éneklék, sokszor át-megy, elterjed a műveltebb osztályok körében, sokat éneklünk közülök mi is, de a nélkül, hogy tudnók, ki szerzte, ki költötte azokat. A népdalköltők hivatása az, hogy ismeretlenül, kiesiny körükben működve, zajtalanul éljék le életüket és fejezzék be rendeltetésüket.

Róluk nem emlékszik meg az irodalomtörténet s alig igyekszik valaki egyik-másiknak a nevét a feladásból nyilvános uton is kiemelni.

Pedig — Miska legyen a nevem — ha nem sokkal inkább érdemli meg a nyomdafestéket egy-egy egészen s ismeretlen népköltemény vagy pedig egy ilyen-fajta poéta bemutatása, mint sok hivatás nélküli fűzfapoétának erőszakos vajadás után létrejött szörnyszülötte.

A kiket esetleg érdekelnének az ilyen népköltők — félreértés kikerülése végett megjegyzem, hogy ezek korántsem tévesztendőek össze Honfi Keresztési Pál iskolájával — tehát azok kedvéért „repertorium” gyanánt ide jegyzem a következő helyeket, hol némi fölvilágosítást lehetnek:

Iritz Dávid: Paraszt költők I. Benkó János; II. A lányok, legények. III. Sánta Matók János. IV. Nő-

Az egész évi kincstári jövedelem kitett:

egyes adókban . . .	832016 frt 08 kr.
bélyeg- és illetékeknél . . .	112387 frt 48 kr.
dohányjövédéknél . . .	246907 frt 46 kr.
fogyasztási adókban . . .	53615 frt 12 kr.
italm. adó s illetékben . . .	324749 frt 44 kr.

Összesen . . . 1569675 frt 58 kr.

A regále kártalanítás megyénk 281 községe közül 277 községében végleg elintéztették. Ezekben a kártalanítás összesen 4977121 frt 28 krban állapított meg. Hátra van még 5 község, melyekben a kártalanítási összeg mintegy 130000 frtot fog kitenni. 5 milliót meghaladó összeg folyik be tehát megyénkbe e czimen. A magyar állam összes adója e század első felében nem ment többre.

Utépítészeti statisztika. A megyei államutakon építették az 1890-ik év második felében 5, javították 10 hid, szállították 2083 rakás kavics. Az erre fordított költség 23142 frt 04 kr.

A vármegyei utakon építették 37 hid, nagyobb kijavítást igényelt 26 hid, felállították 237 kerékhárítót, új utburkolás készítették 1600 méternyi uton.

A m. kir. építészeti hivatal 1890. évi ügyforgalma 1603 darabot tett s felügyelete alatt állott a megye területén 125 gőzkazán, tizel több mint az előző évben, mi ipari haladásunkat örvendetes módon jelzi.

Vasuti vonataink gyorsabb menetét kérte legközelebb a közigazgatási bizottság. Baross kereskedelmi m. kir. miniszter ezt készséggel mielőbbi kilátásba helyezte.

A nyustyai vasuti állomásnak a likéri gyárteleptől való elnevezését kérelmezte a Rimamurányi-salgótarjáni vasmű-részvénytársaság. Mielőtt a közigazgatási bizottság e tekintetben állást foglalna, az érdekelt két község meghallgatását rendelte el.

Uj vasuti megállóhelyet kérnek Orlaj-Törék, Bakos-Törék. Méltányos kérelmük pártolólág terjesztetett fel.

A kir. tanfelügyelő évi jelentését külön hozza lapunk.

Gömör megye népoktatási állapota 1889/90. tanévben.

Megyénk 169064 lélekből álló lakossága mellett összeíratott 29807 tanköteles gyermek, az előző évhez képest 477-el több s amannak 173 százalékaival szemben a megye lakosságának 17-5 százaléka képezi.

Mig eddig e tekintetben túlhaladtuk az országos 17-5%-ból álló átlagot, most, midőn utóbbi ország lakosságának 17-9%-ra emelkedett s az 1870. és 1880-iki népszámlálások alkalmával megyénkben talált tanköteles számmal egyezik, messze maradunk tőle.

Kor és nem szerint volt a tankötelesek közt 6—12 éves fiu: 10759, leány 10388, összesen 21147, 13—15 éves fiu 4627, leány 4033, összesen 8660. Vallás szerint volt 12803 róm. kath, 5737 helv. hitv., 9644 ág. hitv. 910 izraelita, nyelv szerint 15959 magyar, 977 német, 12871 tót.

Elemi iskolába járt 9819 fiu, 9851 leány, összesen 19400, mely szám a mindennapi tanköteleseknek 96-4 százaléka képezi. Az országos 89%-tel szemben megyénk javára itt 9-4% mutatkozik. Ismétlő-, ipar- és kereskedelmi iskolába járt 3908 fiu, 3379 leány, összesen 7287, az erre köteleztettek 84-1 százaléka az országos 69%-nyi átlaggal szemben. Felső nép és polgári iskolába járt 214 fiu, 129 leány, összesen 343. gymnásiumba 503 fiu. Összesen járt iskolába 27533 vagyis 92-37 százalék. Összehasonlítva ezt az országos 81-65%-kal, kitünik, hogy megyénk az országos átlagot 10-72%-kal haladja túl. Minden ezer lakos közül jár tényleg iskolában hazánkban 146-6 egyén, megyénkben 162-9, tehát az orsz. átlagnál 16 egyénnel több.

1876. vagyis a közigazgatási bizottság szervezése és tanfelügyelői működésének óta emelkedett az iskolába járók száma 6055-tel, vagyis 28 százalékkal, a népoktatási törvény életbe léptétől pedig a mikor az összes iskolába járók száma 15458-at tett, 12075-el vagyis 70 százalékkal.

Vallás szerint volt az iskolába járók között: 11149 róm. kath. 709 gör. kath. 1 gör. keleti, 5407 helv. hitv. 9404 ágostai hitű, 863 izraelita. — Anyanyelv szerint: 14782 magyar, 944 német, 11807 tót.

Iskolában nem járt 942 fiu, 1332 leány, összesen 2274 vagyis 7-63 százalék.

Legalább 8 hónapig járt 24887, kevesebb ideig 2656. 17473 tanuló mulasztott összesen 190064 félnapot, a mely mulasztásból felmentetett 186542, pénzbírsággal büntetett 3522. Bíráságnak gyanánt átadott az illető iskolázásuknak 215 frt 80 kr, mely összeg nem áll arányban a sok mulasztással s az iskolába nem járók fent kimutatott nagy számával. A végrehajtó közegek fokozott buzgalma és kötelesség érzetének még mindig széles köre nyílik, bár el kell ismerni, hogy a mulasztó tankötelesek szegénysége, ruhátlansága, a tanítók és főleg iskolázásuk elnézése nem csekély akadályt képez.

A tanuláshoz szükséges könyvvel bírt 26429, nem bírt 1104 tanuló. A mindennapi tanfolyamból kiléptek közül megtanult írni olvasni 2923, csak olvasni 9.

281 önnálló község közül bírt egy vagy több iskolával 251, míg 30 legfeljebb 3 kilométernyi távolságra eső község iskolázás tekintetében a szomszéd községbe csatlakozott.

Az iskoláztatás lehetősége megvolt mindenütt s 7 bánya és gyártelep is bírt saját iskolával.

A népoktatási tanintézetek száma 312, még pedig 1 állami, 17 községi, 99 róm. kath., 3 görög kath., 72 helv. hitv. ref., 116 ágost. hitv. ev., 3 izraelita s magán engedélyezett, fokozatra nézve elemi 306, felső-népkola 2, polgári 4, vegyes, fiuk és leányok számára 288, tisztán fiúiskola 11, leányiskola 13. Ezek mellett volt még 6 alsófoku kereskedelmi iskola, 13 ipartanonez iskola, 8 ipartanműhely, 16 kisdodovoda, 21 gyermekmenhely, 2 árvaház, összesen tehát 378 tan- és nevelő intézet.

A kereskedelmi-6 iskolába járt 61, a 13 iparos tanoneziskolába 952 tanuló. A 8 ipartanműhelyben képezett 144 növendék, míg a 37 kisdodovodában 2023 kisdodovolt nyert gondos ápolás mellett hazafias nevelést s a magyar nyelvben megfelelő gyakorlatot.

A tanintézetek összes száma tekintetében közép-nagyságu vármegyénk vetekedik a legnagyobbakkal, a kereskedelmi-ipari szakiskolákat és kisdodovodákat pedig

külön véve, meghaladja a legtöbb első nagyságu vármegyét.

Ezen tanévben szerveztetett s illetve ujából nyitattott meg tanító hiány miatti egy évi szünetelés után a g. n. hűlecei r. kath. a pétermányi ág. evang. és a Rimamurányi salgótarjáni vasműegyesület által fentartott s előző évben a helybeli evangélikussal egyesült klenőci társulati, továbbá a ratkói községi ipariskola. Ellenben megszűnt beolvadás következtében a külső zabari kath. és a poprósi ev. iskola. Nyári kisdodovodák keletkeztek Rimabánya, Lieze, Rimóca, Osgyán, Rakos Nandras községekben. Szüneteltek, az előző évben jó sikerrel működött esoltói, gömörpanyiti, horkai, lenárdfalvai, szentkirályi, sztárnyai, trizsi, várgedei és bánrévi nyári kisdodovodák illetve gyermekmenhelyek.

Uj tanintézetek felállítására iránt megindítottak a tárgyalások N-Rőczén egy kereskedelmi középiskola, Rimaszombatban községi elemi és polg. leányiskolák iránt, melyek az 1890—91-iki tanévvél már életbe is léptek, továbbá, egy Dobsináni felállítandó vasipari tannműhelyvel kapcsolatos állami polgári fiiskola, Turcsok és Szirken m. közművelődési egyesületi óvodák ügyében, melyek legközelebb fejeztetnek be.

A kisdodovodai törvényjavaslat azon intézkedéseinek, mely szerint a 10 ezer frtnyi állami adót fizető községek kisdodovodát vagy állandó gyermekmenhelyet fentartani kötelesek lesznek, nálunk, hol csak 8 erre kötelezhető község találtatik, a már sikeresen működő 16 óvoda felállításával, ugyszólván elég van téve. Csak Tiszoloz, Klenőcz és Kokova községekben, hol különben ezen eszme ismételve meg volt pendítve, sőt Tiszolozon 3 éven át realizálva, lesznek a még hiányzó gyermekmenhelyek a törvényjavaslat nyújtotta alapon szervezendők. A nyári gyermekmenhelyek szervezése azon többi 10 ezer forintnál kevesebb ált. adót fizető 244 községben, hol ilyen még nincs, csekély akadályba fog ütközni, mivel ezen eszmét a tekintetes közig. bizottság és a gömörmegyei m. közművelődési egyesület hathatós támogatása mellett 1880. óta terjesztem, községeink 20 százaléka ezen intézmény áldásos voltát már közvetlen tapasztalásból ismeri s csak az erre szolgáló alap hiánya miatt kénytelenek voltak azok ujából szervezésével a következő évben felhagyni.

Tannyelv szerint volt 312 népoktatási tanintézet közül 172 magyar, 47 tót, 5 német-magyar, 88 tót-magyar. A 65 szak- és nevelőintézetből volt 57 magyar, a többi tót és vegyes tannyelvű. Mindkétféle intézeteket egybefoglalva volt 222 magyar, 56 tót 8 német-magyar, 98 tót-magyar nyelvű intézet.

A rendes tantárgyak csekély kivétellel minden iskolában tanítottak s nevezetesen a testgyakorlat is 243, a rajzolás 197, a női kézimunka 87, a faipar 21, a kőszarvadás 14, kalapfonás 43, a szalmafonás 43, agyagmintázás 12, könyvkötészet 2, a gazdaság 83, a kertészet 113, a fatenyésztés 100 iskolában. A tanítási eredmény általában kielégítő, azonban hol ugynevezett tanítóhelyettesek vagyis nem képesített egyének vannak alkalmazva, kiknek száma ez évben is feltűnően magas, t. i. 64 volt, ott a tanítás igen hézagos s messze áll a minimális kívánalmaktól is. Iskolai takarékpénztár volt 11 iskolánál, ezekben 13 tanító vezetése alatt 229 tanuló 204 frt 71 krt takarított meg.

A 312 elemi, felső nép- és polgári iskolában volt alkalmazva 309 rendes, 74 segédtanító, összesen 383. Ezek közül képesített 319, nem képesített 64, 363 férfi, 20 nő, 12 lelkész.

A magyar nyelvet bírja szóban és írásban helyesen 381, semmit sem tud s azért időközben el is távolította 2 helyettes egyén. Ez évben szerveztetett 2 uj tani-

tás Szabó Pál stb. „Pesti Hírlap“ 1880. évf. 236. 238 243. 199. sz.

Latkóczy Mihály: Egy paraszt versiről (Dömötör János) „P. Napló“ 1881. 106. sz.

Bereti János: Jakab Ferencz, a földmives költő. Abafi „Figyelő“ je IX. 143.

Magamnak is volt alkalmam régebben egy ilyen paraszt-poétával találkoznom Ung-vármegyében. Neve: Jakab Ferencz. Ugyanaz, kit Bereti János mutatott be Abafi János „Figyelő“jének IX. kőt. 143. lapján.

Becsületes gazda ember máskülönb, ki két keze munkájával keresi kenyerét s csak néha-néha foglalkozik munka közben kikomponált verseinek leírásával. Tösgyökere, zamatos magyarosságu dalai, melyeket a nép szelében énekel, kéziratában nem mentek némi technikai ügyetlenségtől, de a nép száján mindig kiesiszolódnak, változnak annyira, hogy végre a legszebb dalok válnak belőlük.

Erdekes körülmény, hogy ez a Jakab Ferencz saját életrajzát is megírta versben, a nélkül, hogy más ilyenmü irodalmi művekről csak tudomása is lett volna. E szerint:

Születésem éve ezer nyolcezsáz negyven,
Elettemek rajzát nem kezdhettem szebben,
Az első napsugárt, midőn megláttam én:
Julius hónapnak ez volt negyedikén, stb.

Már maga e négy sor is oly korrektt, annyira megfelel minden néven nevezhető és ezíthalható szabálynak, hogy még akkor is belátjuk, ha nem halljuk józan gondolkodásu beszédjét, hogy ez egyszerű embert nem valami örült mánia, hanem csupán rátermettsége tette poétává.

Csudák csudája, mit nem tesz a rátermettség, a hajlam!?

Azt mondják hogy Fábian Pista, az a hires alföldi betyár, kit e század derekán végeztek ki 24 éves korában, jókedvében szintén nótaztott, szintén költött dalokat s hogy ezek czimborái révén többnyire a nép körében is elterjedtek. Különb, ez állítás nem csak a szájhagyományon alapul, hanem tények is szöllanak mellette, a mennyiben Arany János is hozzá járul ezek igazolásához. (Remény. Szépirodalmi és művészeti folyóirat. Kijadja és szerkeszti Vahot Imre. Pest. 1851. I. kötet. 334—336. l.) Fábiannak Arany János közölte dalaiból érdeemesnek tartok egy néhány strófát ide ígdatni annak illusztrálásul, hogy poétika tanulása nélkül is lehet poétának lenni.

Jön a zsandár kívül, belül,
Szól a golyó fejem fölül;
Szegény Pista csak egyedül
Forgolódik a ló körül.

Fogd meg Julesám a lovamat,
Vidd a kútra, itasd meg azt,
Itasd meg mert szomju nagyon,
Szegény Pista fáradt nagyon.

Azután menj a szobádba,
Borulj a vetett ágyadra,
Borulj, sirass engem nagyon!
A törvényem hátra vagyok.

Vagy tovább:

Februárjusz huszadikán
Kisértek fel a nagy utcán,
Szégyeltem azt, váltig nagyon,
Hogy a kezem vasban vagyok.

Édes, kedves lovam pajkos!
Nincsen abrak, nincs cukor most;
Fogva a te kedves gazdád,
Nincs, ki gondot viseljen rád.

Ehez az „akasztófavirág“-hoz, azt hiszem felesleges kommentárt fűzöm.

De van még a népdalok származásának egy másik módja is. Ez az átszarmazás.

Hirneves költőink népies hangon írt, egyszerű, szivező szóló dalai sokszor a nép körébe átszivárognak. Nem egyszer hallunk igazi műkölteményeket, a nép faragatlan fiának ajkáról. Innen van aztán az, hogy nem egy tekintélyes népdal gyűjtővel esik meg az a tévedés, hogy bámmennyire kerülje is, népdaljai közé mūdált is vesz be, mint pl. Ar. L. és Gy. P. az I. 333. hol Kisfaludy egy dalát olvashatjuk.

Petőfi, Tompa és Tóth Kálmán nem egy gyönyörtü költeményét vette be már népünk kedvezet dalai közé. A „Juhász legény, szegény juhász legény“ vagy „Fütyül a szél...“ stb. kezdetű nótaikat országszerte ismeri s énekel a nép. Legujabban pedig alig találunk már magyar falut, hol Pósa Lajosnak, megyénk szülöttének, „Bar-na kis lány esitt, esitt, esitt“ vagy „Páros élet a legszebb a világon“ kezdetű dalait ne énekelnék. Sőt, — hová nem visz még a civilizáció? — nem egy tösgyökere magyar falusi gyerek ajkáról hallottam már a „Gross-wardein“-t is legalább — fütyülni. Bizony ugy! S ez a körülmény — fájdalom, — azt bizonyítja, hogy népünk is kezdi már veszteni érzékét a nemzeties iránt s hogy a mostani viszonyok hova tovább a népköltészet esekélyesedésére fognak vezetni. Hogyne? mikor nem régebben is egy balogvolgyi község legényei „virbus unitis“, közös erővel csak ilyen verset tudtak szerezni a biróné kigunyolására:

A biróné ludat lopott
És Panyitra eladatott;

Biróné asszonyaság
Nem szegényli az magát.

Oh! tempora, oh! mores! De nyers egy vers!

Az igaz... a népdalok átszarmazásáról beszélünk, nem lesz hát érdektelen — legalább ránk, gömörmegyeiekre nem, — ez alkalommal megjegyezni, hogy a — különösen régebben — divatos „Cserebogár, sarga cserebogár és a „Nem ugy van már, mint volt régen“ kezdetű dalokat egy gömör ember: Terhes Sámuel, néhai rimaszombati ev. ref. lelkész és gömöri esperes szerezte.

Nagy hibát követnénk el végre, ha meg nem emlékeznék a diákságról is, mely nem egyszer s nem egy dallal gazdagítá már eddig is népköltészetünket. Ki ne emlékeznék pl. azok közül, kik a sárospataki almanachterben legalább egynehány évet töltöttek, az ottani diák nótaakra, melyek közül való ez az egy strofa is:

Kezembem van már az uti levelem,
Nem diák már Patakon az én nevem,
Sok viz lefolyik addig a Bodrogon,
Mig engemet lát valaki Patakon.

Vagy pedig erre:

A deáknak a temploma a pance,
Könyörgéses könyvecskéje az itcze,
Csaplárosné bort ide a kupába,
Hadd igyék a szegény diák bujába.

Sok-sok ilyen nóta van pedig nem csak a pataki, hanem más diákság körében is elterjedve. Összegyűjtve kitemenék egy jókora füzetet. Igaz ugyan, hogy kisebb területen élnek, mint a tulajdonképeni népdalok, de hát az azért nem akadályozza sem Ar. L. és Gy. P.-t, sem pedig bennünket nem fog akadályozni abban, hogy e miatt ezeket ne sorozzuk a népdalok közé. Különb, tudok olyan diák-nótaikat is, melyet a nép is szelében énekel, még pedig különböző variánsok szerint.

Ilyen péld. ez is:

Hej ti lányok, ti gömöri kis lányok!
Mit dalolnak a szombati diákok;
Hogy a mely lány imádkozni nem szeret,
Hú szerető soha, soha nem lehet.

De mit is mondott a kabai asszony?

— Hátha... hátha... befejeznék, már azt a sok hiábavalóságot. (Az igazi mondás nem vág ide.) Bizony ugy! Ideje is volna már, hiszen rögtön kifogyok a papírosból, s akkor mire írok? Hanem még csak hagyján... de mit mond az olvasó hozzá, ki azzal a reménnyel fogott e néhány sor átolvasásához, hogy majd valami újat és élvezetost talál bennök. No bizony jobb lesz nem írtatni a dologt... mert őszintén megvallva... magam sem szeretném szemtől-szembe hallani a választ.

Ladányi Béla.

tői állomás, 1876 óta 43, 1868 óta 78, ide nem számítva a szakiskolák és kisdudodáknál szervezett 20 önálló állomást. A tantermek száma ez évben 387-ről 392-re emelkedett, saját házában volt 306, bérhelyiségben 6 iskola. Ezekben volt 341 tanító lakás, míg 42 tanító lakbért huzott. Új czélszerű iskolai épületet nyertek a lénárd-falvi ref., az újantalyölgyi gyári, a mellétei ev., a göcsi ev. iskolák. Megfelelően nagyobbították a máléi r. kath. iskola tanterme.

Nagyobb javítás eszközöltetett még a sajó-gömöri, lökösházi, gömörpányiti, a hosszuszói iskolák s illetve tanítói lakoknál. Czélszerű iskolapadokat kaptak: a rákosi, meleghegyi, esetneki evangélikus iskolák.

Az elemi felső nép és polgári iskolák fenntartására befolyt 113444 ft készpénzben, 81736 ft terményekben, összesen 195181 ft. Egyenként befolyt 590300 ft értékű ingatlan vagyonból 36064 ft. 266340 forint tőke után 13488 forint kamat, 38009 ft tandíj, 12259 forint állami segély, 30395 községi, 54401 egyházi segélyből, 10662 ft vegyesekből. Ezen jövedelemből fordították 137048 ft a rendes tanítók, 18700 ft a segédtanítók fizetésére. Fűtés, tisztogatásra 10772 ft, taneszközökre 1898 ft, szegénytanulók segélyezésére 2239 ft, vásárlás, építkezés s tökéltetésre 11986 ft, vegyes kiadásokra 12537 ft, összesen 195180 ft. Egy rendes tanító átlagos fizetése 443 ft, egy segédtanítóé 252 ft, egy iskola fenntartása 621 ft-ba, egy tanuló oktatása 7-1 ft-ba került. Az egy iskolára fordított költség ez évben 12 ft vagyis 2%-kél emelkedett. Az 1876. évi állapottal összehasonlítva pedig, mikor egy-egy iskolára 236 ft fordították, az emelkedés 385 ft, vagyis 163 százalék. A 66 szak- és nevelő intézetre fordították még pedig a 6 kereskedelmi iskolára 790 ft, a 13 iparostanoncz iskolára 6297, a 8 ipartanmühelyre 2426, a 37 kisdudodára és gyermek-menhelyre 10.087, a két árvaházra 4034 ft. Összesen 19600 ft.

A Gömörmezei magyar közművelődési egyesület, mely immár 11000 ft-nyi alapítókével bir, óvodái fenntartása és iskolák felszerelésére ez évben 2100 ft-ot fordított. Latinák Rudolf Sándor és Erigyes polonkai birtokok ezen egyesület javára 2000 ft-nyi alapítványt tettek le, melynek felé jövedelme a ratkói óvodára fordítandó. Ugyanók a rákosi, szirki, poszkói és borosznoki tanítói fizetés emelésére egyenként 500—500, összesen 2000 ft-nyi alapítványokat tettek a gömöri ág. ev. esperességnél.

A rimamuránysalgotarjani vasműrésztársaság a gömörmezei magyar közművelődési egyesületnél eddig tett 800 ft-nyi alapítványt 1000 ft-ra, s ugyanannál Borbély Lajos vezérigazgató eddigi 200 ft-nyos alapítványát 250 ft-ra emelték.

Ugyanezen vasműrésztársaság vashegyi bányatelepi iskolájánál második (megvénkben az ötödik) tanítói állomást szervezte és a szirki és turesoki ev. iskolákat, melyeknek tanítóit évenként segélyben részesíti, a vashegyi iskolával szerves kapcsolatba hozta, míg az ezen két községben létesítendő magyar óvodákra egyelőre egy évre, nemkülönben a nagyrőzei polg. iskolai segélyző egyesületnek 100—100 ft-nyi segélyt engedélyezett. Hoffmann Vendel kanonok és pápai praelátus a rozsnói zárdaiskola telkének bővítésére 800 ft-ot adományozott, míg Heinzelmann Alfréd liczei birtokos és Terray Gyula gömöri ev. főesperes egy Sűvetén szervezendő magyar óvodára 100—100 ft-nyi alapítványokat tettek.

A közigazgatási bizottsági 151 számmal együtt elintéztem ezen év alatt 1629 ügydarabot. — Hivatalos utra fordítottam 84 napot, mely idő alatt meglátogattam 106 intézetet.

Rimaszombat, 1891. jan. 8-án.

Groó Vilmos, kir. tanácsos, tanfelügyelő.

Helybeli hírek.

Nyilatkozat. A „Gömöri Hírlap” 3-ik számában arról értesítetik az olvasó közönség, hogy a „Tompaszobor” javára rendezendő műestély prologját Szász Béla ur helyett én irtam. Ezzel szemben kinyilatkoztatom, hogy én irtam ugyan egy prolog-félt, de annak felolvasása csak akkor vált volna tényré, ha Szász Béla ur történetesen nem küldi be munkáját a rendes időre. — Ez pedig ellenkezőleg történt. Nagyon sajnálom, hogy a „G. H.” szerkesztősége ez alkalommal oly hírek adott helyet lapjában, melyet mint időelőtti — nem lett volna szabad még a nyilvánosság elé hozni. De meg fel sem kértem a nevezett lap szerkesztőségét a hírek közlésére, miután magam sem tudtam, vajjon az én munkámra kerül-e a sor vagy nem? — A „G. H.” szerkesztősége tehát hibát követett el hamarkodásával s némileg engem is blamírozott, holott erre tudtommal nem szolgáltattam okot. Szolgáljon ez saját méntsemre és azok megnyugtatóására kik azt hiszik, hogy a közlemény saját kértémre látott napvilágot — Rimaszombat, 1891. január hó 14. Paál Gyula.

Az ipariskola pénzalapjára rendezett bál vasárnap este igen szépen sikerült erkölcsileg és anyagilag is. 8 óra után kezdett gyűlni a kedves és szép leányokkal teljes mulatság közönsége. 9 óra felé megérkezett a buzgó s lelkes bánya is, kit a szépen földszített teremben a fehérbe öltözött fiatal szép-nem két gyönyörű sora fogadott a Rákóczy-induló hangjai mellett. Pompásan mulatott ott mindenki, mert kedélyességben és jókedvben épen nem volt hiány vagy kívánni való. Örömmel szemléltük a bálban a helybeli tisztikár is, mely derék paranesnoka élén igen szép számban jelent meg s mulatott közösen a czivilékkal. Meglátszott ezen az összejövetelen, hogy városunkban a különféle elemek igen kellemesen érezhetik magokat egymás társaságában. Nem volt semmi feszesség s mégis udvariasan és nyájasan időzött a résztvevő; s bátran el lehet mondanunk, hogy ilyennek kellene lenni minden szórakozásunknak, mert mindenki otthon érezte magát, mintha csak szűkebb baráti és atyafiság körben lett volna. Emlékeztetett e mulatság arra az időre, mikor még nem vont választalat a társadalmi félszegség a polgári és uri osztály között. Félre tett ez alkalommal a jelenlevő minden különbséget, s csak arra törekedett, a maga módja szerint vagy táncmulat vagy beszélgetéssel vagy horozgatással töltsse el kellemes óráit a vigadózatnak. — A Rakottay Danó és Miskolczy István szivességéből felajánlott tárgyak kisorsolása pedig változatosságot öntött a szórakozásba. — A négyesek lejtői majdnem az egész termet elfoglalták. A mulatság csak a hajnali órákban ért véget. A nyers bevétele, mint halljuk, 243 ft-ra emel-

kedett. A bánya és rendezőség méltán érdemelnek kellő elismerést.

Statisztika. A helybeli ev. ref. egyház tagjai közt született a múlt 1890. évben összesen 43 lélek, ezek közt 22 fi, 21 leány. Meghalt 59 egyháztagnak, még pedig 36 fi, 23 nő. Ezek közül 5 kórházi. E szerint a születések száma 11-gyel kevesebb a halottakénál. Házasodott 21 pár. Egyező vallású 17, vegyes vallású 4 pár. Nem vált el egy pár sem. Az ágostai evangélikusoknál született 48, még pedig 23 fi, 25 nőnemen levő. Meghalt 57 egyén, még pedig 30 fi, 27 nő. E szerint a halottak száma 9-czel haladja felül a születőket. Házasságra lépett 13 pár. Nem vált el egy pár sem.

A rimaszombati polgári olvasókör február elsején fogja tartani szokásos évi mulatságát, melynek jövedelmét az egyesület saját könyvtára gyarapítására fogja fordítani. — Ugy látszik, báljaink az idén mind szépen sikerülnek. És ez nem is esoda, mert a rendezőség tapintatosan választja meg a bálanyákat, kik aztán buzgósággal eltelve, fáradoznak a siker elérésén. Most is a polgári kör választmányja egy igen derék urnót szemelt ki védnökéül, Molnár Józsefné ő nagysága személyében, a kinek közreműködése mellett bizonyára társadalmunk minden rétege fel fogja keresni a február elsején tartandó mulatságot s meglehetősen kellemes szórakozást talál az ő mellé csoportosuló társaság a kivilágított termekben.

A népszámlálás eredménye. Teljesen megbízható forrásból a városunkban népszámlálásra vonatkozólag a következő adatokat közölhetjük. Az összes számláló lapokat e hó 10-ig küldték be a számláló ügynökök, melyeknek átvizsgálásával s az egyes adatok összeállításával hétfőn és kedden foglalkoztak a város előljárói. Ez adatokból kitént, hogy Rimaszombat lakossága, dacára a születések és halálesetek aránytalanságának a legutóbbi népszámlálás óta 10—12%-val emelkedett. Tíz év előtt ugyanis városunk lakossága 4848 lelket tett ki, míg ma 5.500-on felül van s a katonaság beszámításával megközelíti a 6000-et. E jelentékeny szaporulat oka Kurincez és Szabadka pusztáknak városunkhoz való esatolása — a két hely majdnem 200 lélek többletet eredményezett, — de másfelől a tisztán városi lakosság is természetesen emelkedett az újból szervezett pénzügyigazgatóság személyzete, gymnasium kiegészítése, a leányiskola felállításá stb. által. — A számláló ügynököktől beérkezett 2695 fehér és 2854 kék lap, összesen 5549, mely összeghez hozzá számítva a tűzérsg. méntelep és esendőrség létszámát, városunk tényleges lakossága 1891. január 1-én 5958 lélek, vagyis a tíz évi szaporulat 1110, melyből a 409 lelket tevő katonaságot leszámítva, a polgári létszám 701 lélekkel emelkedett. Az egyes utcákat tekintve, a legnépesebb a Szijjártó-utca (890 l.), melyben a polgárságnak egy hatod része lakik, legnéptelebb a Kispást-utca (6 l.) A Losonezi-utczában ötödfél: a Főterem és Kossuth-utczában negyedfél száz lélek lakik. — Vallásra nézve: róm. kath. 2237, — ev. ref. 1749, — ág. evang. 1046, izraelita 485, — gör. egyestült 31. — Korra nézve: a múlt századnak egyetlen élő alakja özv. Papp Andrásné, ki 1798-ban született s így jelenleg 93-ik évben van. 90 éves özv. Róth Jánosné. Nyolczvan éven felül vannak: Dr. Marikovszky Gusztáv, Schweitzer Lipót. (85—85), Gelle István (84), Sallai Mihály (84), Martinek József, özv. Magyar Soós Julianna, özv. Oláh Józsefné, özv. Illés Józsefné (83—83), Gyulay Gábor, Kalocsai Adámné, özv. Brenner Schweitzer Johanna (82—82), Dapsy Vilmos, Nagy János, özv. Plika Majomy Julianna, özv. Alexy Pálné, özv. Glanzerné, Stolez Károly (81—81), Soós József, Soós Józsefné, özv. Bodnár Mária, özv. Bolyky Borbála, és Gálszécsi Zsuzsanna (80—80), összesen huszonnyolc. A felsoroltakon kívül hetven éven felül vannak 98-an.

Az időjárás Rimaszombatban. Az újév száraz hideggel kezdődött, de már 4-én szállongó hóhelyek s a barometer sülyedése előpostái voltak a következő napokon beállott nagy havazásnak. Három napon át oly bőségesen hullott, hogy a föllet 33 cm. magas hóréteg fedte. Már nagyon is megelégtünk az ég áldását, melynek eltakarítása ugyan nem a mi gondunk, midőn segítségünkre jött 8-án az enyhe temperatura. Ennek következtében a szakadó eső két napon át tetemesen megapoztotta a hótakarót. Hogy az utóbbi napokban (12. 13-án) erősebb fagy állott be, újra koresolyázhatunk, nem ugyan a jégpályán, de utcáinkon s kivált a gyalogjárókon, melyek nem egy „hatalmas esést” eredményeztek. A hőmérsék gyorsan változik. Négy nap alatt (10. 13-án) 4° és — 15° C^o közt ingadozott. A légáram alig lebbenti meg a szélvitorlát; a köd az enyhébb napokon az egész völgyet esténként megüli. Ma (14-én délben) ismét szürke az ég s szállong a hó.

Nyilvános nyugtázás. A f. évi január hó 11-én a helyb. iparos tanoncziskolaalap javára táncmulatság alkalmával a bevétel volt: 251 ft 23 kr, a kiadás 102 ft, 93 kr, s így a tiszta maradvány 148 ft 30 kr, mely összeg a nevezett alapot kezelő városi pénztárba befizettetett. Ez összeghez felülfizetéseikkel járultak: Kalla Mihályné urnó ő nagysága 25 frttal, Szabó József test. elnök 5 frttal. Hevessy Bertalan 2 frt, Kalla Géza és Mancel József 1.40—1.40 krral. Miskolczy István 1.20 krral. Hollóssy Józsefné 1.10 krral. Dr. Veres Samu, Stolez Lajos, Bodor István, Kondok József, Gees István, Wikoukal Henrik 1—1 forinttal, Szerényi János, Institorisz Endre, Kalla Mihály, Soós Gyula, Id. Gasko Jánosné, Id. Csapó János, Törköly József 80 krral, Kovács Zsigmond, Bernolák Nándor 60—60 krral, Gresits N. Benyo József hivat. Benyo József iparos, Stolez Zsigmondné, Rábely Miklós, Soós Ferencz, Rónay Gyula, Kovács Ferencz, Hegedűs N. Rásky István, N. N. ifj. Kosztra Ján, Grossinger M. Széplaky Lajos, Rakottay Danó, Lovniczky József, Zavadzky Ede, Cseh János, N. N. Varga András Stolez Sándor, Náray János, N. N. Lengyel Samu, Baksay Dezső, Popper N. Málk Vilmos, Barna Imre, ifj. Csapó Jánosné, Zacher Gusztáv, Okolicsányi Péter, Léway István cipész, Éva János, Matejdesz Pál 40—40 krral, Husek Ferenczné 30 krral, Sarinay Ignác, Lakatos István, Dideczky J.-né, Tóth Péter, Szabó Józsefné (m), Lefler János, Stolez Józsefné, Bombik György és N. N. 20—20 krral, Mares Gyula, Oswald Frigyes, Benko János 10—10 krral, összesen 66 ft. 30 krral. A Miskolczy István és Rakottay Danó műezukrász urak által adományozott tárgyak kisorsolásából befolyt 24 ft. 61 kr. Fogadják szívesen a testület köszönetét ugy a czél iránti tekintetből felülfizető adományozók, mint a bál erkölcsi és

anyagi sikerét, fényét és hírnevét előmozdító lelkes közreműködők, és pedig első sorban Kalla Mihályné urnó ő nagysága azon lelkes ügybuzgó fáradozásaiért, melyek eredménye volt bálunk megalapított jó hírnevének még fokozottabb emelkedése. Nem mellőzhetjük végre hallgatással, hogy a külső csin s izléses díszítés Soós László előlj. tag és Wikoukal Henrik városi műkertész urak érdemei. Fogadják ugy ök, mint a rendező bizottság, a czél iránti tekintetből kifejtett tevékenységükért a testület elismerő köszönetét.

Vármegyei újdonságok.

Esküvők. Lukács Béla kövecesi földbirtokos f. hó 14-én tartotta esküvőjét Dianó szky Olga urhölgygel Harsányban, Borsodmegyében. — A zemplénmegyei Nagy-Mihályon pedig Balogh György dr. miskolczy kir. alügyész és Hrivnyák Mariska urhölgy e hó 10-én eskütek egymásnak örök hűséget.

Statisztika. Az elmúlt 1890-ik évben az alispáni iktatóba beérkezett 20443 drb irat, 1452 darab közigazgatás bizottsági, 467 darab erdészeti, 232 darab elnöki, 109 darab központi választmányi és 242 darab kihágási, összesen 22945 darab ügyirat.

A murányölgyi vasut engeményesei Hámos László, Heinzelmann Alfréd és Mihálik Dezső, e hó 10-én a chisnyóvízi vasgyárban értekezletet tartottak s ezen vasut létesítése czéljából szükséges teendőket állapították meg.

Gyászhir. Jolsva város egyik tiszteletre méltó polgárát, a társadalom szeretett tagját s népszerű alakját ragadta ki a halál Porubszky Imrénben folyó hó 9-én. A boldogultat gyászolják neje, fia, Porubszky Imre, rimaszombati járásbeli segédszolgabíró s leányai Kirehmajor Gusztávné és özvegy Urban Jánosné gyermekeikkel. Mint szabadságharcunk vitéz honvédszázadosát bajtársai, a város és vidék értesmisége nagy részvéte mellett temették el folyó hó 9-én.

Nemes adomány. Remenyik Pál jolsvai polgár, ki már ismételve adakozott a hazafiság oltárára s a jolsvai evang. egyház és iskola részére több alapítványt tett, hogy ezen város és egyház örvendetesen haladó magyarosodását előmozdítsa, legközelebb ismét 100 ft-nyi alapítványt tett. Ennek kamatjából a jolsvai evang. iskola oly leánytanulói jutalmazatnak, kik tót anyanyelvűek és a magyar nyelvben nagy haladást tettek. Ily tett nem szorul bővebb magyarázatra.

Valasztás. Köviben a Cseh Lipót elhunytával tisedesbe jött tanítói állomásra Nandrassy Aurél sárosmezei Jakabvágási tanító választotta meg.

Sajó-Gömör népeessége. A népszámlálás eredményeként irhatom, hogy Sajó-Gömör népeessége 1207 lélek, melyből 597 férfi és 610 nő; vallás tekintetében az ág. evangélikusok vannak legtöbben, számuk 924, melyből férfi 473, nő 451; a reformátusok 97-en vannak: 47 férfi és 50 nő; a katolikusok száma 141: 59 férfi és 82 nő; gör. kath. 1 férfi; a zsidók száma 44: és pedig 18 férfi és 26 nő. — A főösszegeből a híres Czinka Pannának 60 maradvány van, és pedig 25 férfi és 35 nő. Tíz évi szaporulás igen esékely.

161 százelekkal gyarapodott Liker község népeessége az utóbbi 10 év alatt. Míg ugyanis 1880-ban 275 lélek számoltattott ott össze, most a községben 364, a hozzátartozó és azóta épült köthetelenen 375, összesen 713 lélek lakik ugyanott. Hasonló rohamos emelkedést fog még Szirk lakossága is feltüntetni, hol a Vashegy 400 lakosa nagyot fog emelni Szirk lakossága számán. Ily örvendetes változásokat idéz elő egy-egy életképes iparvállalat. Sajnos, hogy több hasonló esetről nem tehetünk említést. Lapunk barátait kérjük ez alkalommal is, hogy bennünket a tudomásukra jutott népszámlálási eredményről értesíteni sziveskedjenek.

Általános óhajítás Jolsván, hogy a megválasztandó polgármester egyuttal békebíró is legyen, s ennek következtében ezen város lakossága ne legyen kénytelen bage-tell ügyei miatt Nagy-Rőczére járni. Ez által jövedelmezőbbé is válik ezen állomás, s így remélhető, hogy többen is pályáznának rá, mi ismét a választás kívánt eredményét kiválóan biztosítaná. Kívánatos, hogy a törekvő Jolsva óhajítása beteljesedjék s a polgármesteri székbe néhai Remenyik Ede helyébe méltó utódot ültethessen be.

Báli hír. A jolsvai tűzoltóegylet saját tőkéjének gyarapítására f. hó 24-én zártkörű táncmulatságot rendez.

A vasúti közlekedés gyorsítása. A miskolczy-fü-leki, bánréve-dobsina és főd-tiszolezi vasutvonalakon közlekedő személyszállító vonatok gyorsítása érdekében — mint annak idején közöltük, — a miskolczy kereskedelmi és iparkamara felirt a kereskedelemügyi miniszterhez ki most — értesülésünk szerint — tudatta a kamarával, hogy kérelméhez képest intézkedett, miszerint a nyári menetrend életbe léptetése alkalmából a vonatok a nevezett vonalakon gyorsabban közlekedjenek s az állomásokon a tartózkodási idő megrövidíthessék. Ez által természetesen erősen érzett közszükségnek leendő segítve, a mielynél a kezdeményezés a kamarát illeti.

Vegyes hírek.

Kinevezés. A földművelésügyi magyar királyi miniszter II. osztályu erdőgyakornokká nevezte ki Husek Ferenczet, városunk szülöttét, az ungvári főerdőhivatalhoz.

Athelyezés és előléptetés. Szathmáry József m. kir. esendőrhadnagyot, kire városunk lakosai jó tulajdonságairól kedvesen emlékeztek, Szegedről szakzsparanesnoki minőségben Temesvárra helyezték át.

A szesz, a thea és a kávé egyiránt agyvelőt izgató szerek. Hatásuk azonban nagyon különböző. A szesz főleg a mozgásra hat, azt eleveníti; az ember akaratát erősíti, izgatja s erőszakosságra készíti, azonban a gondolkodást, az eszmék felfogását és társítását esékenti. A thea és a kávé a gondolkodásra hat, fogékonyabbá teszi fölfogó képességünket s eleven társulást kelt lelki érzelmeinkben. A ki tehát tetterre készül, szeszszel erősíti magát; a ki pedig szellemi munkával foglalkozik, az teát iszik. — A mértéktelenség azonban valamennyi izgató szert méreggá változtatja. A szesz lassanként eloltja az értelmiséget, durva erőszakossá tesz végre, megöli a kizsárolt testet; a thea eltervasztja a tetterőt, folytonos lelki izgatottságot álmatlanságot és szellemi kimerülést okoz.

Az ecetes ugorka penészedését megakadályozhatjuk, ha közéje egy kis zacskóba mustárt (20—30 grammot egy-egy üvegre vagy kis tonnára) helyezünk.

Rima partján.

(Utleírás: Gergely Károlytól.)

(Folytatás.)

A szép iránti fogékonyságot tapasztalhattam más helyütt is. Az új fogház épület kis kertje egész rózsáliget. Eljuttam oda is, nem valami törvényellenes okból, hanem a derék várnagy, Lokesánszky Endre ur szívességéből. Voltam a törvényszéki palotában s a fogházban benn is. De ne ijedjem meg az olvasó, hogy talán oda megidéztek, hiszen ott volt a feleségem, meg a fiam is; azok megőriztek volna az efféléktől. Hanem azért mentem, mert méltó megnézni mindkettőt, a törvényszék helyiségeit Abonyi János törvényszéki irodatiszt ur nyitatta fel előttünk, velünk jöven s folytonosan magyarázgató. Mindkét épület a legnagyobb rend, tisztaság, pontos és gondos felügyelet tükrö. A börtönben a rabok dolgoznak; fűzfavessző kosarat fonnak; csak a nagyobb bűnösök vannak külön ezellákba zárva. Templomuk is van, még pedig közös és mégis mindenik felekezet szertartásához alkalmas. Az oltár előtt széles függöny van. Ezt a katolikus isteni tisztelet alkalmával széthúzzák, s feltűnik az oltár a szent képekkel, a reformátusok előtt összevonják, s megvan az egyszerű imaház. Az oltáron látható szép faragványokat maga a várnagy készítette. Mert, mondhatom ügyes műfagó. Szobájában számtalan ilyen művét láttuk. Nevezetes testi erejéről is, minek a rabok fegyelmezésénél alkalmilag nem kis hasznát veszi. Beszélte el egyes eseteket, mikor izmos karja mentette meg a veszedelemtől. Több mint száz rab közt bizony akadhatnak, kiknek csak a nyers erő imponál.

Nem állhatom meg, hogy el ne mondjak nagy erejéről egy jellemző kis történetkét. Egyszer egy német katonatiszt egy vendéglőben karerejével dícselkedett. Leültetett a karos székre egy kis németet, s a fél karjával fölemelve, kihívólag szól: ezt tegyék meg hát a magyarok. A várnagy ekkor neki hevült, s felültetett egy márvány asztalra egy jó nagy magyart, s az asztalt a rajta ülővel együtt szintén félkezével magasra tartva, viszonzta: ezt tegyék meg hát a németek. Mire a dícselkedő tiszt elhallgatott.

Műfagászati mutatóványairól azonban eszembe jutott, s kedves kötelességemnek tartom közbevetőleg ide írni, hogy a mi vidékünkön is van ám egy kitűnő műfagó. Felőbányán Szűcs Illés ur e téren csaknem páratlan szakértelemmel, gazdagon felszerelt műhelyvel, s a különféle műszereknek egész halmazával rendelkezik; a legszebb fa és csont faragászati műveket állítja elő s a bányász gyerekeket ingyen egész türelemmel tanítja. Azt hiszem, ha a kormány tudná, igyekezne az vidék érdekében e jeles tehetséget fölhasználni s a derék férfiú e téren tanúsított buzgalmát méltányolni.

De menjünk tovább Rimaszombatban, a törvényszéki épülethez közel van a katona kaszárnya. Ezt azonban közelebről megnézni nem ösztönzött a kíváncsiság. Olyan nekünk Nagybanán ninesen. Pedig a mi városunk lakossága szinte kétszerannyi, környéke a katonai gyakorlatokra alkalmasabb, az élelmézés viszonyai sem rosszabbak; mégsem kaptunk annak idején katonákat, s most már talán nem is fogunk kapni, holott úgy mondják, nagy hasznára lennének a városnak.

Elmentem a gymnásiumba. Ez érdekelt legközelebről, meg a templom. A gymnásiumban több jeles tanárral tanálkoztam, néhányval meg is ismerkedtem; de legkiválóbb tisztelettel emlékszem Fábry János urra, a tisztos ősz, de folyvást ifjú lévél munkálkodó derék tanárra, a ki a mi nagybanányi társadalmi életünk egyik igen tisztelt tagjának, Hudoba Gusztáv urnak közeli rokona.

Ez a munkás tanár az ő több évi hű fáradozásának kézzel fogható jeleit mutathatja fel. — A természetrajzi gazdag muzeum leginkább az ő teremténye. Évek hosszú során keresztül fáradhatatlanul dolgozott rajta; még pedig nem csak úgy, hogy egyes tárgyak adományozására serkentesse a szülőket, tanulókat, tanügybarátokat, hanem úgy, hogy maga saját költségén szerezte be, saját maga kereste fel és gyűjtött össze csaknem kivétel nélkül minden darabot. A kitömött állatgyűjtemény egész tárházát, a növények egész halmazát s a különböző különféle ásványok kirakatát legtöbbször ő maga állította elő; az iskolafentartó testület csak pár évtized óta fordít nagyobb gondot és költséget a muzeumba. Oh azok az újabb időkben sokat ócsárolt, szegény protestans tanfőriak sokat tettek ám együtt-másutt az iskolákért, nemesak szóval, tollal és tettel, hanem önzetlen áldozatra való készséggel is. Méltó hely illeti ezek közt a derék Fábryt, kinek neve a természetrajzi szakirodalom terén is ismeretes: szakképzettsége a muzeum berendezésén, a pontosan determinált tárgyak sorozatán nyilván látszik; buzgalma most sem ismer lankadást; gyűjt, fáradoz, rendez szakadatlanul. Eagem is megkért, hogy itten Hudoba urat emlékeztessen ígéretére, mely szerint e vidék nevezetesebb ásványaitól küldeni fog muzeuma számára néhány példányt. El is jártam megbízatásomban s azt hiszem, meg is lesz az eredmény.

Érdekesnek és könnyen utánozhatónak láttam különösen egy eljárást. Összegyűjti és tudományosan rendszerbe szedi a vidék legismeretesebb terményeit. pl. búzát, árpat, zabot, borsót, lenesét, babot stb. Ezt így még én másutt nem láttam, csak kiállítások alkalmával. Pedig hogy többet ne említsek, az egy vagy két és több szikü növények magyarázatánál egy-egy ilyen fiók felette jó szolgálatot tehet.

Feltűnt előttem egyebek közt egy közeli faműgyár gyártmányainak gyűjteménye. Sajnálom hogy a gyár nevét elfelejtettem.*) Olyan gyaluforgácsokat készít, melyeket törekeny tárgyak pakolására, székek, diványok, matracok kitömésére, szalmazsákokba s több effélékre használhatnak, mert gyapotot, lőszört, hársat, fonalat és más ilyenfélét egész bátran helyettesítheti vele. Azt mondják, nagyon jövedelmező vállalat. Nem jó volna-e nálunk is ilyen? Gyárkerékható viz, fa és munkás kéz bővében lenne. Csak vállalkozó meg pénz kellene hozzá. (Folytatása következik.)

*) Kokován van.

A s z e d ő.

Szerkesztői üzenetek.

Cz. Z. Hymen híreket csak állandó levelezőinktől és általános ismert egyének kezéből fogadunk el. Különben is ma már izléstelenségre mutatna, ha a boldog menyasszonyok paradicsomát bájdus — kellemdusféle epitheton ornássokkal zavarnók fel.

„**Oda vagyok**“... Az egész szerkesztőség oda van! Ha még egy verset küld, mindnyájan Amerikába szökünk!

G. A. A B. H. nagy tehetségű és érdemes szerkesztője szokott foglalkozni oly szerkesztői üzenetek küldésével, melyek önmagukba véve is élvezetes ismeretterjesztő olvasmányok; a kérdezősködéseknek mi is ki vagyunk téve, de csak oly kérdésekre adhatunk választ, melyek közelebről inkább a kérdezőt és munkét érdekelhetnek. Hogy a „R. H.“-nak a népszámlálásra vonatkozó közleménye sarkastikus ezézés, könnyű belátni; de nem tartozik ránk s az, ha illetékes egyének hallgatnak, mi sem mozdítjuk meg a füllink botját sem, mert tudjuk, hogy voltaképen mi a dolog bibéje.

Felelős szerkesztő: **Dr. Veres Samu.**

Kiadó-tulajdonos: **Dr. Bernát István.**

Magán-hirdetések.

A „Szövetkezés“

kiadásában megjelent s a Pestmegyei hitelszövetkezetnél (Bpst Megyeház) 15 krért kapható. Utmutatás a hitelszövetkezetek alakítására nézve. — Lásd a „Nemzet“ december 15-iki, az „Egyetértés“ 23-iki számát.

Meghívás.

A rimaszombati kaszinó alakuló s évi rendes közgyűlését, saját helyiségében 1891. évi január 18. napjának délutáni 2 és fél óráján tartja, melyre az egylet t. rendes tagjait ezennel meghívja az igazgatóság.

A esizi fürdő vendéglője, italmérési joggal, 1891-ik évre bérbe kiadó. — Értekezhetni az igazgatósággal Csiz u. p. R.-szécs.

A száraz, sovány föld kincsei.

(A felvidéki gazdaközönség figyelmébe.)

A „Gömör-Kishont“ 1890. 53. számában a fent írt e. a. körülírt juhheremagot a kraszkói földművelők, mint természetői, minden venni szándékozónak elküldik, ha e kitűnő takarmánynövényt természetni óhajtok kíváncságukat levélben megírják a földművelési igazgatóságnak Kraszkóra u. p. Rimabánya, Kraszkón most lehet kapni kimorzsolt vagy zuzott juhheremagot hat frtért nyolcz kilót egy 1200 □° hold részére, ugyszintén hüvelyes juhheremagot is öt frtért tiz kilót egy 1200 □° hold számára, ajánlatosabb a hüvelyes juhheremag.

Eladó ház.

Rimaszécsen **Angyal Miklós örökös**ei a 88. sz. a. levő házat, külön udvarral és nagy kerttel, szabad kézből eladják. — Értekezhetni lehet ugyanott **Csiesúr Ferencz** kinevezett gondnokkal. 2—2

Hirdetmény.

45. sz. — A **Mellete** községben gyakorolt italmérési jogért megállapított kártalanítási összegre vonatkozólag az 1889. évi 45896. számú igazságügyminiszeri rendelet 9—10. §§-aihoz képest az egyezség megkísérlésére s az igények tárgyalására határidőül **1891. február hó 4. napjának d. e. 9 órája** a kir. trvszék 17. számú hivatalszobájába kitűzetett. Mely határidőre a közbirtokosság tagjai, még pedig azok is a kiknek az idéző végzés külön nem kézbesítettik, figyelmzettéssel az elmaradásnak az idézett rendeletben megállapított következményeire, ezennel idézettek.

A rimaszombati kir. trvszék, 1891. évi január hó 9-én.

Fornét, kir. trvszéki elnök.

Benkovich, kir. trvszéki jegyző.

Hirdetmény.

5247. szám. — A **Baracza** községben gyakorolt italmérési jogért megállapított kártalanítási összegre vonatkozólag az 1889. évi 45896. számú igazságügyminiszeri rendelet 9—10. §§-aihoz képest az egyezség megkísérlésére s az igények tárgyalására határidőül **1891. évi január hó 29. napjának d. e. 9 órája** a kir. trvszék 17. számú hivatalszobájába kitűzetett: Mely határidőre a közbirtokosság tagjai, még pedig azok is a kiknek az idéző végzés külön nem kézbesítettik, figyelmzettéssel az elmaradásnak az idézett rendeletben megállapított következményeire, ezennel idézettek.

A rimaszombati kir. trvszék, 1890. évi december hó 30-án.

Fornét, kir. trvszéki elnök.

Fe'edy, kir. trvszéki jegyző.

Valóságos orvosi malaga-bor

a klosterneuburgi cs. k. borvizsgáló állomás birálata szerint igen finom, jó malaga-bor mint kiváló erősítőszert **gyöngelkedők, betegek, lábadozók,** gyermekek stb. számára kevésvérűség, gyomor-gyengeség ellen legsikeresebb hatású, a Bécsben és Hamburgban levő u. n.

VIÑADOR 6—6

spanyol bornagykereskedés eredeti egész és fél-üvegeiben és törvényesen elhelyezett védőjegy mellett eredeti áron 2 frt 50 és 1 frt 30 krért kapható, ugyszintén Xeres de la frontera-ból való **sherry** eredeti palackokban és árért **Rimaszombatban HERKSCH JAKAB** kereskedésben.

Hirdetmény.

5280. szám. — A **Nyustya** községben gyakorolt italmérési jogért megállapított kártalanítási összegre vonatkozólag az 1889. évi 45896. számú igazságügyminiszeri rendelet 9—10. §§-aihoz képest az egyezség megkísérlésére s az igények tárgyalására határidőül **1891. évi február hó 4. napjának d. e. 9 órákor** a kir. trvszék 14. számú hivatalszobájába kitűzetett: Mely határidőre a közbirtokosság tagjai, még pedig azok is a kiknek az idéző végzés külön nem kézbesítettik, figyelmzettéssel az elmaradásnak az idézett rendeletben megállapított következményeire, ezennel idézettek.

A rimaszombati kir. trvszék, 1890. évi december hó 31-én.

Fornét, kir. trvszéki elnök.

Fe'edy, kir. trvszéki jegyző.

Meghívó

a nagy-rőcezi kölesönös segély szövetkezetnek f. évi február hó 2-án, vagy ha akkor határozatképes nem volna, f. évi márczius hó 1-én, mindkét esetben délutáni 2 órákor, a pénztintézet helyiségeiben tartandó

rendes közgyűlésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A mérleg előterjesztése.
3. A felügyelő bizottság jelentése.
4. A felmentvény megszavazása.
5. Az osztalék meghatározása.
6. A választmány, az igazgatóság, a felügyelő bizottság és a tisztviselők választása.
7. Netáni indítványok.

Nagy-Rőczen, 1891. évi január hó 3-án.

2—3.

Az igazgatóság.

Hirdetmény.

5680. szám. — A rimaszombati kir. trvszék mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy **Ambrózy József** tiszolezi lakos végrehajthatónak **Laczó Kaszó Pál** alperes végrehajtást szenvedő elleni 60 frt tökékövetelés és járulékaik iránti végrehajtási ügyében a rimaszombati kir. trvszék (a rimaszombati kir. járásbíró) területén levő Fűrész községben fekvő a fűrési 158. sz. tjkben foglalt Laczó Kaszó Pál nevén álló A. I. 1—13 sorszám 1/8 urb. telekre és 18 a. számú házra az árverést 422 frtban ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1891. évi február hó 3-ik napján d. e. 10 órákor Fűrész község bíró házában megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áról is eladatni fognak.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át vagyis 42 frt 20 krt készpénzben vagy az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. alatt kelt igazságügyminiszeri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kézzében letenni, avagy az 1881. évi LX. t.-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni

Kelt Rimaszombatban, 1890. október hó 5.

A rimaszombati kir. trvszék mint telekkönyvi hatóság.

Aitdorffer, kir. tszki bíró.